

УДК 613.6(477):001.5

КОНВЕНЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ МОП З ГІГІЄНИ ПРАЦІ

Нагорна А.М., Вітте П.М., Добровольський Л.О.

ДУ «Інститут медицини праці АМН України», м. Київ

Міжнародна Організація Праці (МОП) протягом 90 років своєї діяльності ухвалила 189 Конвенцій та 209 Рекомендацій, 41 % з яких присвячено питанням гігієни праці, умовам виробничого середовища, охороні здоров'я працюючих. Україна є країною – членом МОП протягом 55 років. За цей час Україною було ратифіковано 64 Конвенції, з них з гігієни праці – 30. ДУ «Інститут медицини праці АМН України» тісно співпрацює з МОП, проводить спільні конференції, семінари та курси. Співробітники Інституту публікують статті в усіх виданнях енциклопедії МОП з питань гігієни та охорони праці.

Ключові слова: Міжнародна Організація Праці, Конвенції, Рекомендації, співробітництво України, гігієна праці

З моменту створення Міжнародної Організації Праці (МОП) в 1919р., головним напрямом її діяльності є нормотворення в сфері регулювання соціально-трудових відносин.

Нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання були та залишаються людською трагедією, є причиною найбільш серйозних економічних втрат. Щороку світ внаслідок виробничого травматизму зазнає величезних збитків. В 2003 році загинуло від травм на виробництві 357948 осіб, від професійних отруень 651279. Всього від професійних захворювань, отруень та від травматизму в світі зареєстровано в МОП 2 303 063 випадків смерті лише в 2003 році [1, 2, 3]. Згідно із статистикою МОП, загальна економічна шкода людству від професійних захворювань та виробничого травматизму сягає 4,3 % світового ВВП, що складає 1556,6 мільярдів доларів США. З розвитком індустріалізації та механізації сільського господарства ця проблема поширюється на більшу кількість країн, охоплює нові і нові професії. Захист людини «від хвороб, професійних захворювань та нещасних випадків на виробництві», як записано в Статуті МОП, є одним з головних завдань цієї організації [2].

Спочатку основні зусилля в галузі профілактики професійних захворювань було спрямовано на розробку Конвенцій для усунення або зменшення небезпеки таких найпоширеніших професійних захворювань, як інтоксикація свинцем або ртутна інтоксикація [4, 5].

Всі Конвенції та Рекомендації МОП можна умовно розділити на дві групи. Першу групу складають акти універсального значення. Це Конвенції та Рекомендації, що стосуються основних прав людини, а також свободи асоціацій, примусової праці, рів-

ності можливостей та умов праці. В другу групу входять конкретні Конвенції та Рекомендації відносно праці жінок, підлітків та гігієни праці в різних галузях промисловості та сільського господарства [2, 5].

За всі роки існування МОП прийняла 398 Конвенцій та Рекомендацій (з яких 189 Конвенцій), що охоплюють різні напрями в сфері праці – складають, так званий, **Міжнародний кодекс праці**.

Ці регламентуючі стандарти приймають шляхом консенсусу на сесіях міжнародної конференції праці та підлягають ратифікації державами – членами МОП [1, 2, 5, 6, 7, 8].

Декларації МОП – ще один з основних засобів стандартизації на терені праці робітників, головними з яких є Філадельфійська Декларація МОП, що була покладена в основу Статуту МОП; Декларація з Фундаментальних принципів та прав на працю; Декларація з праці в сільському господарстві та Декларація з прав моряків.

Протягом свого існування Міжнародна Організація Праці ухвалила 189 Конвенцій, присвячених правовим, соціальним, економічним та медичним аспектам праці. Гігієнічні та медичні аспекти праці викладено у 78 Конвенціях. Як правило, Конвенції по гігієні праці включають також безпеку праці.

Всі Конвенції, що було ухвалено МОП, розподіляються за 13 тематичними рубриками:

- 1) Основні права людини;
- 2) Зайнятість;
- 3) Соціальна політика;
- 4) Регулювання питань праці;
- 5) Колективні трудові відносини;
- 6) Умови праці;
- 7) Соціальне забезпечення;
- 8) Праця жінок;

- 9) Праця дітей і підлітків;
- 10) Літні працівники;
- 11) Працівники-мігранти;
- 12) Працівники корінного населення;
- 13) Окремі категорії працівників.

Перелік Конвенцій та Рекомендацій, що їх супроводжують, з питань **умов праці налічує на даний час біля 90 документів**. Починалася нормотворча діяльність МОП з пропозицій щодо праці жінок на шкідливих для здоров'я процесах, а також Рекомендацією 1919 року щодо профілактики сибірки, та Рекомендацією щодо захисту жінок і дітей від сатурнізму (1919) – потім була Конвенція № 26 про запровадження процедури встановлення мінімальної заробітної плати (1928), до ухваленою МОП у 2006 році – Конвенції № 187 про основи, що сприяють безпеці та гігієні праці, яка має безпосереднє відношення до нашої діяльності.

Головними Конвенціями є: № 155 про безпеку та гігієну праці (1981 р.), № 161 про служби гігієни праці (1985 р.), № 187 про основи, що сприяють безпеці та гігієні праці (2006 р.). Крім цих конвенцій загального плану, МОП також ухвалювала часткові конвенції, присвячені дії окремих виробничих шкідливих чинників хімічного, фізичного або біологічного характеру. Першою Конвенцією цього типу була Конвенція про свинцеві білила в малярній справі, ухвалена в 1921 році. Потім, після тривалої перерви, починаючи з 1960 року було прийнято Конвенції: № 115 про захист від радіації (1960 р.), № 136 про бензол (1971 р.), № 162 про азбест (1986 р.), № 170 про хімічні речовини (1990 р.).

Група Конвенцій передбачає гігієну праці в окремих сферах діяльності. Серед них Конвенція № 167 про безпеку та гігієну праці на шахтах (1995 р.). Ряд Конвенцій присвячено медичному обслуговуванню та допомозі на випадок хвороби. Сюди входять Конвенції: № 24 про страхування на випадок хвороби в промисловості (1937 р.), № 25 про страхування на випадок хвороби в сільському господарстві (1927 р.), № 130 про медичну допомогу та у випадку хвороби (1969 р.). Професійні захворювання відображено в Конвенції № 18 про професійні захворювання (1925 р.) та Конвенції № 42 про відшкодування в разі професійних захворювань (1934 р.). В Україні прийнята до уваги при розробці національного переліку професійних захворювань та їх реєстрації «Рекомендація 2002 року № 194 про перелік професійних захворювань, повідомлення про нещасні випадки, на виробництві й професійні захворювання та їх реєстрацію», що додається до Конвенції

№ 121 про допомогу у випадках виробничого травматизму (1964), яка не ратифікована в Україні.

Протягом своєї багаторічної діяльності МОП, починаючи з 1921 року, неодноразово ухвалювала Конвенції, присвячені праці в сільському господарстві (№ № 10, 36, 38, 101, 129, 141), що стосуються різних аспектів (медичних, соціальних, правових та економічних). Але в Конвенції № 184 вперше було чітко окреслено основні засади гігієни праці в сільському господарстві. Стаття 4 цієї Конвенції передбачає створення компетентного органу, відповідального за проведення політики і застосування національного законодавства з питань гігієни праці в сільському господарстві. Приділяється увага нормам гігієни праці при роботі на машинах, при вантажно-розвантажувальних роботах та перевезенні матеріалів, при використанні хімічних речовин, догляді за тваринами. Виділяються питання гігієни праці молодих працівників і жінок. Йдеться також про організацію системи попередження та захисту робітників від професійних захворювань.

Ця Конвенція має виключне значення для України, де за роки незалежності охорона здоров'я населення і санітарний нагляд в сільській місцевості, в значній мірі, занепали. Треба сподіватися, що ця Конвенція буде слугувати корисним імпульсом і інструментом для поліпшення гігієни праці сільських трудівників.

Значну увагу з перших років свого утворення МОП приділяла праці жінок. Про це свідчать Конвенції: № 3 про охорону материнства (1919 р.), № 103 про охорону материнства (переглянута) (1952 р.), № 4 про працю жінок в нічний час (1919 р.), № 13 про працю жінок в нічний час (переглянута) (1934 р.), № 41 про працю жінок в нічний час (переглянута) (1948 р.), № 45 про використання праці жінок на підземних роботах (1935 р.).

З точки зору гігієни праці жінок, суттєве значення має Конвенція № 183 про перегляд Конвенції № 103 про охорону материнства (2000 р.). Нова Конвенція більше уваги приділяє забороні вагітним жінкам, або матерям-годувальницям виконувати роботу, що є шкідливою для здоров'я матері або дитини, або становить суттєвий ризик для них. Строк відпустки у зв'язку з вагітністю і пологами збільшується з 12 до 14 тижнів. Вагітність і пологи не можуть бути приводом для дискримінації в сфері зайнятості.

Одним із пріоритетів МОП була праця дітей і підлітків. Ще в 1919 році було схвалено Конвенцію № 5 про мінімальний вік для прийому на роботу в промисловості, в 1921 році – № 10 про мінімаль-

ний вік у сільському господарстві, в 1932 році — № 33 про мінімальний вік на непромислових роботах, в 1973 році — № 146 про мінімальний вік. Якщо в 1919 році підлітки допускалися на деякі роботи з 12 років, то в 1973 році — з 16 років, а на потенційно шкідливі роботи з 18 років.

Окремі Конвенції стосувалися нічної праці дітей і підлітків. Цьому присвячено Конвенції: № 6 про нічну працю підлітків у промисловості (1919 р.), № 79 про нічну працю підлітків на непромислових роботах (1946 р.), № 90 про нічну працю підлітків у промисловості (переглянута) (1948 р.). При цьому, якщо в 1919 році на небезпечних нічних роботах могли працювати підлітки з 16 років, то в 1948 році до таких робіт допускалася молодь з 18 років.

Що стосується медичного огляду дітей та підлітків, то про це йдеться в Конвенціях: № 77 про медичний огляд підлітків у промисловості (1946 р.), № 78 про медичний огляд підлітків на непромислових роботах (1946 р.), № 124 про медичний огляд молодих людей для підземних робіт (1965 р.).

Ці Конвенції передбачають щорічний медичний огляд підлітків до віку, який становить 21 рік включно. Окремі Конвенції стосувалися підлітків, які працювали на водному транспорті: № 7 про мінімальний вік для роботи в морі (1920 р.), № 16 про обов'язковий медичний огляд підлітків на борту суден (1921 р.).

Ряд Конвенцій присвячено праці моряків та рибалок: № 73 про медичний огляд моряків (1946р.), № 164 про охорону здоров'я та медичне обслуговування моряків (1987 р.), № 178 про інспекцію праці моряків (1996 р.), № 113 про медичний огляд рибалок (1959р.). До вищевказаних Конвенцій примикає Конвенція № 132 про портові роботи (1973 р.).

Нам здається, що МОП треба більше уваги приділяти вразливим верствам працівників, не тільки вагітним жінкам, але також підліткам, і особам похилого віку. Що стосується працівників — жінок, то вони потребують уваги у зв'язку з фізіологічними особливостями, і в період відсутності вагітності. Наш Інститут — один з закладів, який має величезний досвід вивчення гігієни і фізіології праці жінок та підлітків протягом багатьох років.

В цілому, напрацювання Інституту медицини праці АМН України у вищевказаних областях, могли б бути в нагоді при підготовці майбутніх Конвенцій МОП.

Дещо окремо від сфери дії Інституту стоїть Конвенція № 188 про працю в рибальському секторі (2007 р.). МОП вважає рибальство небезпечною

професією в порівнянні з іншими професіями і сприяє гідним умовам праці. Капітан відповідає за дотримання норм гігієни праці, зокрема, тих, що стосуються попередження втоми, а також сприяє навчанню та підвищенню знань норм гігієни праці. Рибалки повинні дотримуватись цих норм. Порівнюючи об'єми Конвенцій за вищевказані періоди часу можна помітити, що в період з 1919 по 1939 рр. середній об'єм однієї Конвенції складав 5 сторінок, в 1946–1965 рр. — 8 сторінок, в 1965–1999 рр. — 13 сторінок, а в 2000–2007 рр. — 26 сторінок. Відносно формату Конвенцій, то 1919–1939 рр. та в 1946 р., 1947 р. Конвенції майже не мали преамбул, тільки вказувалася назва міста, де проходила генеральна конференція МОП та дата сесії. Позначення місця, де проходила сесія МОП, було важливим, бо, крім Женеві, деякі сесії відбувалися в інших містах світу. Першу сесію МОП було скликано у Вашингтоні 29 жовтня 1919 року урядом США. Друга сесія відбулася у Генуї (Італія) 15 червня 1920 року та була організована Адміністративною радою Міжнародного бюро праці. Починаючи з 1921 року по 1939 рік сесії МОП проходили в Женеві. В 1944 році відбулася 26 сесія МОП в Філадельфії (США), 27 сесія проходила в 1945 році в Парижі. Але на цих сесіях ухвалювали не Конвенції, а тільки Рекомендації. Після Другої світової війни Конвенції почали ухвалювати починаючи з 28 сесії, яка проходила в Сіетлі (США) в 1946 році. 29 сесія відбулася, також, в 1946 році у Монреалі (Канада). Починаючи з 1947 року всі наступні сесії, на яких ухвалювалися Конвенції, проходили в Женеві.

Щодо питання преамбул Конвенцій, то слід відмітити, що перша розгорнута преамбула з'явилася в Конвенції № 87 про свободу асоціації та захист права на організацію, яка була ухвалена на 31 сесії МОП у м. Сан-Франциско. В преамбулі цієї Конвенції були посилення на преамбулу Статуту МОП, взяли до уваги: Філадельфійську Декларацію про основну мету та завдання МОП у царині праці та відносно Міжнародної регламентації, що було покладено в останню редакцію Статуту МОП. Об'єм першої розширеної преамбули складав половину сторінки тексту. Наступні Конвенції (№ 88–104) не мали розгорнутих преамбул. Розгорнута преамбула з'явилася знову в Конвенції № 105 про скасування примусової праці. В цій преамбулі беруться до уваги: Конвенція 1926 року про рабство, Конвенція 1949 року про захист заробітної плати, Статут ООН. Потім розгорнуті преамбули з'являються в переважній більшості Конвенцій починаючи з Конвенції № 124 (1965 р.).

Іншою особливістю динаміки формату Конвенцій, текст яких до 1960 року поділявся лише на статті, було введення після 1960 р. в деяких Конвенціях поділу на розділи, які в свою чергу містили статті. Нумерація статей при цьому була наскрізною.

Як було вказано, гігієнічні аспекти праці викладено у 78 Конвенціях та у 93 Рекомендаціях. Головними з Рекомендацій є: № 147 стосовно професійних ракових захворювань, № 156 щодо виробничого середовища (забруднення повітря, шум, вібрація), № 160 щодо техніки безпеки та гігієни праці, № 171 про служби гігієни праці, № 172 щодо охорони праці при застосуванні азбесту, № 183 — безпека та гігієна праці на шахтах, № 192 — безпека та гігієна праці в сільському господарстві, № 194 про перелік професійних захворювань, повідомлення про нещасні випадки на виробництві й професійні захворювання та їхню реєстрацію (2002), № 197 — основи, що сприяють безпеці та гігієні праці (2006).

В перші роки діяльності МОП Рекомендації не повторювали теми Конвенцій і в 1919 році на першій сесії МОП було ухвалено 6 Конвенцій і лише 2 Рекомендації, теми яких не співпадали з темами Конвенцій, а саме № 3 — профілактика сибірки та № 4 — сатурнізм у жінок і дітей. Ці Рекомендації є цілком гігієнічними.

На другій сесії МОП у 1920 році, навпаки, було ухвалено 2 Конвенції та 4 Рекомендації різної тематики. Лише з 1946 року Конвенції та Рекомендації із спорідненою тематикою стали схвалюватися переважно на одній і тій же сесії. В Рекомендаціях, як і у Конвенціях МОП, значне місце займають питання жіночої праці (Рекомендації № 13, № 85, № 95), а також праці підлітків (Рекомендації № 14, № 79, № 80, № 125, № 190).

Велика частина вищевказаних Рекомендацій та Конвенцій стосується проблеми праці жінок та підлітків в нічний час, під землею та в сільському господарстві. Наприклад, Конвенція № 183 про перегляд Конвенції (переглянутої) 1952 року про охорону материнства (2000), закладає сучасні засади в таке актуальне питання. Багато Рекомендацій належить до питань праці моряків (№ 9, № 48, № 78, № 105, № 106, № 109, № 137, № 138, № 140, № 141, № 142, № 155, № 174, № 187). Окремі Рекомендації ухвалені для праці рибалок (№ 7, № 127), докерів (№ 132, № 160), орендарів (№ 132), молодшого медичного персоналу (№ 157).

Іншою важливою Конвенцією ухваленою МОП у 2006 році є Конвенція № 187 — основи, що

сприяють безпеці та гігієні праці. Ця Конвенція уточнює положення, висвітлені в Конвенції № 155 — безпека та гігієна праці (1981 р.). Насамперед в Конвенції № 187 даються визначення національної політики, національної системи, національної програми та національної культури профілактики в галузі гігієни праці та виробничого середовища. Так, національна система гігієни праці включає законодавчі та нормативні акти, відповідні органи, механізми дотримання національного законодавства, включаючи відповідні служби та заходи на місцях.

Національна програма включає розвиток культури профілактики; сприяє гігієні праці на робочому місці; робить аналіз національної системи гігієни праці; розробляє показники результативності профілактичних заходів.

Так, у Конвенції № 187 сказано: «беручи до уваги відповідні міжнародні Конвенції та Рекомендації про працю, зокрема Рекомендацію 1953 року щодо охорони здоров'я працівників, Рекомендацію 1959 року щодо служб охорони здоров'я на підприємстві, Конвенцію 1971 року про представників працівників, а також Конвенцію та Рекомендацію 1981 року про безпеку та гігієну праці, в яких визначено засади національної політики й діяльності на національному рівні».

Нашим Інститутом в 2005 році, в рамках проведення міжнародної конференції під егідою ВООЗ, розроблено «**Стратегію забезпечення безпечних умов праці і збереження здоров'я працюючих в Україні на 2006–2010 роки**».

В цьому документі, згідно з вимогами МОП та ВООЗ, було викладено національну політику в галузі розвитку гігієни та охорони праці на наступні роки. Ця робота продовжується в плані розробки заходів на наступні роки до 2017 року.

Відповідно до міжнародного досвіду є також загальна потреба у більш активній діяльності Міністерства охорони здоров'я України в питаннях відповідальності за стан здоров'я робітників промисловості та сільського господарства. Першим кроком для цього могло б бути затвердження Положення про вже працюючий центр МОЗ з профпатології при Інституті.

Якщо розглянути динаміку ухвалення Конвенцій в певні проміжки часу, то за перше 20-річчя — 1919–1939 рр., тобто, між двома світовими війнами, було ухвалено 67 Конвенцій, але тільки 8 з них були присвячені різним аспектам медицини та гігієни. Під час другої світової війни 1939–1945 рр.

сесії МОП не відбувалися. За наступні 20 років, з 1946 по 1965 роки, було ухвалено 57 Конвенцій, із них щодо гігієни праці — 14. За період з 1966—1985 рр. було ухвалено 37 Конвенцій, із них щодо гігієни праці було — 16. За період з 1986—1999 рр. було схвалено всього 20 Конвенцій, з них 11 щодо гігієни праці. За період з 2000 по 2007 рік було схвалено 6 Конвенцій, з них 4 було присвячено гігієні праці.

В період 1919—1939 рр. відсоток Конвенцій по гігієні праці був 12 %, в 1946—1985 рр. — 41 %; в 1986—1999 рр. — 55 %; в 2000—2007 рр. — 60 %. Таким чином, з кожним новим періодом часу відсоток Конвенцій по гігієні праці збільшується, а в останні роки становить більшість.

Україна, як член МОП, ратифікувала 64 Конвенції. З них біля 30 можна віднести до таких, що мають відношення до умов праці.

Комітетом експертів Міжнародного Бюро Праці по використанню Конвенцій та Рекомендацій, всі держави було поділено на п'ять категорій у залежності від кількості ратифікованих Конвенцій:

- більше за 80 (14 держав),
- від 40 до 80 (60 держав),
- від 20 до 40 (64 держави),
- від 10 до 20 (24 держави),
- та менше 10 ратифікацій — 12 держав.

Україна знаходиться, таким чином, серед держав другої групи.

Сам факт ратифікації державою Конвенцій, що мають в собі більш високий рівень гарантій в сфері трудових відношень, не тільки дозволить удосконалити та розвивати національну правову базу в цій сфері діяльності, але й створить додаткові перепони для відмови від вже закріплених у законодавстві норм, що сприяють внесенню елементів суспільної стабільності в умовах складної політичної та соціально-економічної ситуації.

Не зважаючи на те, що основні принципи та норми трипартизму, що сформульовані в Конвенціях та Рекомендаціях МОП, знайшли своє відображення в законодавстві України, проблеми ще залишаються, оскільки українське законодавство в цій сфері в тій чи іншій мірі відстає від вимог МОП.

В Конституції України вказано: «Стаття 9. Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України».

Таким чином, в Конституції України немає жодних перешкод для подальшого ратифікування відповідних Конвенцій МОП.

Ратифіковані Україною Конвенції, що віднесено до умов праці:

1. Конвенція № 14 про застосування щотижневого відпочинку на промислових підприємствах;
2. Конвенція № 16 про обов'язковий медичний огляд дітей та підлітків, зайнятих на борту суден (1921);
3. Конвенція № 27 про зазначення ваги важких вантажів, що їх перевозять на судах (1929 р.);
4. Конвенція № 32 про захист від нещасних випадків працівників, зайнятих на навантаженні або розвантаженні суден (1932 р.);
5. Конвенція № 45 про використання праці жінок на підземних роботах у шахтах будь-якого роду (1935 р.);
6. Конвенція № 47 про скорочення робочого часу до сорока годин на тиждень (1935 р.);
7. Конвенція № 73 про медичний огляд моряків;
8. Конвенція № 77 про медичний огляд дітей та підлітків з метою виявлення їхньої придатності до праці у промисловості;
9. Конвенція № 78 про медичний огляд дітей та підлітків з метою виявлення їхньої придатності до праці на непромислових роботах;
10. Конвенція № 79 про обмеження нічної праці дітей та підлітків на непромислових роботах;
11. Конвенція № 90 про нічну працю підлітків у промисловості;
12. Конвенція № 92 про приміщення для екіпажу суден;
13. Конвенція № 95 про захист заробітної плати;
14. Конвенція № 103 про охорону материнства;
15. Конвенція № 105 про скасування примусової праці;
16. Конвенція № 106 про щотижневий відпочинок у торгівлі та установах;
17. Конвенція № 113 про медичний огляд рибалок;
18. Конвенція № 115 про захист працівників від іонізуючої радіації;
19. Конвенція № 119 про забезпечення машин захисними пристроями;
20. Конвенція № 120 про гігієну в торгівлі та установах;
21. Конвенція № 124 про медичний огляд молодих людей з метою визначення їхньої придатності до праці на підземних роботах у шахтах і копальнях;

22. Конвенція № 126 про приміщення для екіпажу на борту риболовних суден;
23. Конвенція № 132 про оплачувані відпустки;
24. Конвенція № 138 про мінімальний вік для прийому на роботу;
25. Конвенція № 142 про професійну орієнтацію та професійну підготовку в галузі розвитку людських ресурсів;
26. Конвенція № 149 про зайнятість та умови праці й життя сестринського персоналу;
27. Конвенція № 153 про тривалість робочого часу та періоди відпочинку на дорожньому транспорті;
28. Конвенція № 156 про рівне ставлення й рівні можливості для працівників чоловіків і жінок; працівників із сімейними обов'язками;
29. Конвенція № 159 про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів;
30. Конвенція № 182 про заборону та негайні дії щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці (1999 р.).

В кожній Конвенції передбачено створення компетентного органу в державі, відповідального за проведення політики і застосування національного законодавства з питань гігієни праці в державі. Мета цього органу є забезпечення здорових умов праці та здоров'я працюючих. Саме ця вимога, в багатьох випадках, стає на перешкоді ратифікації більшості Конвенцій.

Згідно до Генеральної Угоди між Кабінетом Міністрів України, Профспілками та Роботодавцями **на опрацюванні для ратифікації в МОЗ України знаходяться:**

1. Конвенція № 161 про служби гігієни праці (1985 р.). Саме в цій Конвенції визначено, що **«азначаючи, що захист здоров'я працівників від загальних або професійних захворювань і нещасних випадків на виробництві є одним із завдань, покладених на МОП відповідно до її Статуту»;**
2. Конвенція № 139 про боротьбу з небезпекою, спричиненою канцерогенними речовинами й агентами у виробничих умовах та заходи профілактики (1974 р.);
3. Конвенція № 162 про охорону праці при використанні азбесту (1986 р.);
4. Конвенція № 155 про безпеку та гігієну праці та виробниче середовище (1981 р.).

Таким чином, МОП за 90 років своєї діяльності активно втілювала міжнародні стандарти гігієни та безпеки праці в багатьох країнах світу. Особливу увагу в своїх Конвенціях та Рекомендаціях МОП

пріділяла працівникам, які працюють в шкідливих та небезпечних умовах, та найбільш уразливим групам працюючих (жінкам, підліткам, людям похилого віку).

Якщо в перші роки діяльності МОП, частка Конвенцій та Рекомендацій щодо гігієни праці була незначною, то в останні роки вона досягла більше 60 відсотків.

Україна є країною — членом МОП протягом 55 років. Вона ратифікувала більше 60 Конвенцій. Значна частина з них присвячена гігієні праці, але на жаль, Україною все ще також не ратифіковані такі важливі регламенти, як Конвенція № 161 про служби гігієни праці, Конвенція № 139 про професійні ракові захворювання, Конвенція № 187 про основи, що сприяють безпеці та гігієні праці.

Інститут протягом багатьох років співпрацював з МОП також і шляхом публікацій в майже всіх виданнях Енциклопедії МОП з гігієни та безпеки праці з актуальних питань. Співробітники Інституту в своїй роботі та при підвищенні кваліфікації профпатологів в Україні, активно використовують стандартні рентгенограми МОП для діагностики різних форм пневмоконіозу та інших професійних захворювань легень, а також посібники та монографії МОП.

В Інституті та в Україні в цілому, проведена та проводиться вагома науково-дослідницька робота з гігієни праці робітників в різних галузях промисловості та сільського господарства, які повністю кореспондують з вимогами МОП.

Інститут має багатий досвід співробітництва з МОП, шляхом проведення спільних конференцій, семінарів, навчальних курсів для України та держав, що розвиваються.

Дякуючи такому співробітництву у минулому, Інститут забезпечений, в тому числі навчальними матеріалами, комп'ютерними програмами, стандартними рентгенограмами від МОП та іншою документацією.

Тому, з одного боку, з 1928 року напрацювання Інституту медицини праці АМН України могли б бути також корисними при підготовці майбутніх Конвенцій МОП, як внесок України.

З іншого боку, в Україні ще дуже багато не вирішених питань по ратифікації відповідних міжнародних документів, в тому числі Конвенцій та Рекомендацій МОП в сфері гігієни праці.

Відсутність ратифікації цих Конвенцій не на користь Україні, як на міжнародному, так і на внутрішньому рівнях щодо збереження стану здоров'я працюючих та зменшення економічних втрат.

Література

1. Дженкс У. З передмови до другого видання «Енциклопедії з безпеки та гігієни праці» / У. Дженкс // Міжнародне законодавство про охорону праці. Т.І.– К.: Основа, 1997.– С. 16–18.

2. Cliesch G.R. International Labour Organization / G.R. Cliesch // Encyclopedia of occupational health and safety.– 4-th ed.– V. 1 – P. 23.46–23.52.

3. Takala J.S., Hamalainen P., Saarela K.L. Roles of occupational safety and health organizations in global and regional prevention strategies / J.S. Takala, P. Hamalainen, K.L. Saarela // Occupational health Southern Africa.– 2009.– V. 15.– P. 17–23.

4. Міжнародна організація праці. Конвенція 18. Про відшкодування шкоди працівникам в разі професійних захворювань // Конвенції та рекомендації. 1919–1964.– Т. I.– Женева: Міжнародне бюро праці.– С. 77–79.

5. Шамонова И.И. Конвенции и рекомендации МОТ как источник права социального обеспечения / И.И. Шамонова // Вестн. Омского ун-та.– 1997.– Вып. 3.– С.94–95.

6. Міжнародна організація праці. Конвенції та рекомендації. 1919–1964.– Том I.– Женева: Міжнародне Бюро Праці, 2001.– С. 1–778.

7. Міжнародна організація праці. Конвенції та рекомендації. 1965–1999.– Том II.– Женева: Міжнародне Бюро Праці, 2001.– С. 779–1560.

8. Міжнародна організація праці. Конвенції та рекомендації. 2000–2007.– Том III.– Женева: Міжнародне Бюро Праці, 2008.– С. 1561–1887.

9. Міжнародна організація праці. Конвенції та рекомендації. 1919–1964.– Том I.– Женева: Міжнародне Бюро Праці, 2001.– С. 1–778.

Нагорная А.М., Витте П.Н., Добровольский Л.А.

КОНВЕНЦИИ И РЕКОМЕНДАЦИИ МОТ ПО ГИГИЕНЕ ТРУДА

ГУ «Институт медицины труда АМН Украины», г. Киев

Международная организация труда (МОТ) на протяжении 90 лет своей деятельности приняла 189 Конвенций и 209 Рекомендаций, из которых 41 % были посвящены вопросам гигиены труда, условиям производственной среды, охране здоровья работающих. Украина является государством – членом МОТ на протяжении 55 лет. За это время Украиной было ратифицировано 64 Конвенции, из которых 30 было посвящено вопросам условий труда. ГУ «Институт медицины труда АМН Украины» тесно сотрудничает с МОТ, проводит общие конференции, семинары и курсы. Сотрудники Института публикуют статьи во всех изданиях энциклопедии МОТ по вопросам гигиены и охраны труда.

Ключевые слова: Международная организация труда, Конвенции, Рекомендации, Сотрудничество Украины, гигиена труда

Nahorna A.M., Vitte P.M., Dobrovolsky L.O.

ILO CONVENTIONS AND RECOMMENDATIONS ON OCCUPATIONAL HEALTH

SI «Institute for Occupational Health of AMS of Ukraine», Kyiv

The International Labor Office (ILO) has adopted 189 Conventions and 209 recommendations, over 90 years of its activity, 41 % of them devoted to problems of occupational health, work environmental conditions, health care of workers. Ukraine has been a member-country of the ILO for 55 years. Over that period 64 Conventions have been ratified by Ukraine, 30 of them on occupational health. SI «Institute for Occupational Health of AMS of Ukraine» collaborates closely with the ILO, conducts joint conferences, seminars and courses. The collaborators of the Institute publish their works in all issues of the ILO Encyclopaedia on the problems of occupational health and safety.

Key words: International Labor Office, Conventions, Recommendations, collaboration of Ukraine with the ILO, occupational health

Надійшла: 25.05.2009

Контактна особа: Нагорна Антоніна Максимівна, керівник відділу епідеміологічних досліджень, ДУ «Інститут медицини праці АМН України», 75, вул. Саксаганського, м. Київ, 01033. Тел.: (044) 289-70-88.